

Liikennekaaren valmistelu etenee

Liikenteen digitalisaatiota ja uusien liiketoimintakonseptien käyttöönottoa edistävän lakihankkeen, liikennekaaren, valmistelu on käynnistynyt vauhdilla ja hankkeen tiimoilta on järjestetty jo kaksi kaikille avointa sidosryhmätilaisuutta. Ensimmäisissä tilaisuuksissa tarkasteltiin liikennekaaren sisältöä palveluiden ja tiedon näkökulmasta. Molemmissa tilaisuuksissa osallistujamäärä oli ilahduttavan suuri ja keskustelua käytiin innokkaasti rakentavassa hengessä. Tilaisuuksissa jakaannuttiin pienryhmiin eri teemojen ympärille tavoitteena tunnistaa niitä kysymyksiä, joita liikennekaaren yhteydessä tulisi erityisesti ratkaista. Tieto-teemaryhmässä eniten keskustelua herättäneet aiheet olivat avoin data, avoimet rajapinnat sekä eri toimijoiden välinen yhteistyö. Palveluteemassa puhuttivat erityisesti jakamistalous ja kuljetusten yhdistely.

Tilaisuuksien keskusteluissa ja käytössä olleen viestiseinän kommentteissa nousi esiin joitakin kysymyksiä, jotka jäivät vielä tilaisuuden yhteydessä avoimiksi ja niihin luvattiin myöhemmin palata. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on selventää näitä epäselväksi jääneitä seikkoja liikennekaari-hankkeen ympäriltä.

Mikä ihmeen liikennekaari?

Monessa yhteydessä on noussut esiin ihmettelyä siitä, mitä sana liikennekaari tarkoittaa ja mitä kaikkea hanke pitää sisällään. Sana *kaari* on Suomessa ja Ruotsissa keskiajalta asti käytössä ollut termi, jolla alun perin tarkoitettiin yleisen lain pääosastoja. Vuoden 1734 yleinen laki piti sisällään yhdeksän kaarta ja niistä on edelleen eräiltä osin voimassa kolme: oikeudenkäymiskaari, kauppakaari ja rakennuskaari. Muita voimassa olevia kaaria Suomessa ovat perintökaari, maakaari, ulosottokaari ja tietoyhteiskuntakaari. Kaari-termillä on haluttu ilmaista, että kyseessä on laki, johon on koottu tiettyä oikeudenalaa koskevat säännökset. Juuri tätä ollaan tekemässä nyt myös liikennepuolella.

Liikennekaari on ennen kaikkea liikennemarkkinalaki. Liikennealan sääntelyä on tarkoitus uudistaa siten, että se mahdollistaa tekniset ja toiminnalliset innovaatiot, digitalisaation ja automatisaation. Liikennepalveluiden asiakaslähtöisyyttä ja markkinaehtoisuutta edistetään ja julkisen ohjauksen roolia kavennetaan. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on löytää keinot viranomaiselle reagoida niihin tilanteisiin, kun riittäviä liikennepalveluita ei synny markkinaehtoisesti.

Lisäksi liikennekaari toteuttaa hallitusohjelman mukaista norminpurkutavoitetta sekä pyrkii keventämään ja keskittämään hallintoa. Kansalaisen näkökulmasta on tärkeää, että kaikki palvelut saadaan yhdestä paikasta (ns. yhden luukun periaate). Digitalisaation hengessä myös sähköistä asiointia halutaan edistää.

Mitä kaikkea liikennekaareissa käsitellään

Liikennekaaren yhteydessä on tarkoitus tarkastella liikennejärjestelmää kokonaisuutena ja liikennemuotoneutraalisti. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastellaan ainakin joukkoliikennelakia, taksiliikennelakia, kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä, kuljettajien ammattipätevyyksiä koskevia säännöksiä ja sekä joitakin ajoneuvolain säännöksiä.

Sidosryhmätilaisuuksissa moni esitti kysymyksen, eikö lakihanke koske rautatieliikennettä, merenkulkua tai lentoliikennettä. Tarkoitus on tarkastella liikennejärjestelmää kokonaisuutena, eikä mitään liikennemuotoa olla jättämässä työn ulkopuolelle. Tällä hetkellä olemme tunnistanee selkeitä markkinoille tulon esteitä ja uusien palvelukonseptien syntymisen esteitä nimenomaan maantieliikenteessä, minkä vuoksi siihen liittyvä lainsäädäntö on erityistarkastelussa. Esimerkiksi rautatiemarkkinoiden avaaminen kilpailulle on yhtäläillä osa liikennejärjestelmän kokonaisuudistusta, mutta sen osalta ei ole olemassa lainsäädännöllisiä esteitä ja

tämän vuoksi asiaa ei ole tarpeen tarkastella liikennekaaren yhteydessä. Tässä vaiheessa onkin tärkeää, että sidosryhmät tuovat liikennemuodosta riippumatta esiin niitä sääntelyn luomia esteitä, jotka rajoittavat uusien ja parempien palveluiden kehittämistä.

Liikennekaareen ollaan kokoamassa yhteen markkinoille tuloon ja tietoon liittyvää lainsäädäntöä. Keskeisiä lainkohtia ovat mm. liikennelupiin, ammattipätevyyksiin, palveluihin, viranomaisten toimintaan ja tiedon luovuttamiseen liittyvät säännökset. Täten esimerkiksi turvallisuuteen, ympäristöön ja verotukseen liittyvä lainsäädäntö ei ole tulossa liikennekaaren osaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö näitä kysymyksiä tarkasteltaisi liikennekaaren yhteydessä, vaan ne ovat tärkeä osa, kun arvioidaan kaaren vaikutuksia koko liikennejärjestelmän toimivuudelle. Turvallisuuskysymykset ovat keskeinen osa lupajärjestelmää tarkastellessa ja, kun halutaan tarkastella liikennejärjestelmää kokonaisuutena, ei verotuskysymyksiä voida sivuuttaa. Hankkeella on liittymäpintoja monien eri viranomaisten vastuulla oleviin kysymyksiin (verotus, kilpailu, kuluttajansuoja), ja näissä kysymyksissä haetaan ratkaisuja yhteistyössä myös muiden viranomaisten kanssa.

Liikennekaari on siis osa isompaa liikennejärjestelmän uudistusta ja täten keskustelussa on erotettava, milloin puhutaan lainsäädännön uudistamisesta ja milloin koko liikennejärjestelmän kehittämisestä, vaikka nämä näkökulmat liittyvät vahvasti toisiinsa. Samanaikaisesti on vireillä myös muita liikennealan lakihankkeita, jotka ovat osa suurempaa kokonaisuutta ja linkittyvät liikennekaarityöhön tätä kautta.

Mitä muita aiheita ensimmäisissä keskustelutilaisuuksissa nousi esiin

Jakamistalous nousi isoksi teemaksi molemmissa keskustelutilaisuuksissa. Nähtiin tärkeäksi tunnistaa ja määritellä, millaisesta ilmiöstä on ylipäättään kysymys ja mitä kaikkea se käsittää. Liikennekaari-hankkeessa pyritään saattamaan sääntely digitalisaation aikaan ja vastaamaan uusia palvelukonsepteja. Määritelmien täsmentäminen on välttämätöntä, sillä esimerkiksi jakamistalouden, välitystalouden ja ammattimaisen liikennöinnin rajat ovat väistämättä häilyviä, eikä nykylainsäädännön valossa ole riittävällä tavalla selvillä, miten uusiin palvelumalleihin tulisi suhtautua.

Liikennekaari-hanke on yksi lähivuosien suurimmista lakihankkeista koko Suomen mittakaavassa ja sille on asetettu äärimmäisen kunnianhimoinen aikataulutavoite: ensimmäinen hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle jo ensi kesänä. Nopea aikataulu herätti huolta ja ihmetystä sidosryhmien keskuudessa ja vertailukohtaksi nostettiin taannoinen tietoyhteiskuntakaaren valmistelu, joka kesti useamman vuoden. Liikennekaarityöhön ei kuitenkaan lähdetä tyhjistä, vaan sen osakokonaisuuksiin liittyvää työtä on valmisteltu jo pidemmän aikaa. Nyt on kuitenkin nähty tarpeelliseksi laajentaa tarkastelua ja ulottaa se kattamaan koko liikennemarkkinat. Hankkeessa on myös etuna se, että lakihanke toteutetaan kolmessa vaiheessa kahden vuoden aikana, jolloin sen alaa voidaan laajentaa ja täsmentää eri vaiheissa. Vaihteellisuus tarkoittaa sitä, että aiempien vaiheiden toimeenpanosta saatujen kokemusten perusteella lakia voidaan kehittää myöhemmissä vaiheissa. Vision ja valmistelun suunnan on kuitenkin kestettävä yhtenäisinä läpi hankkeen, jotta toimijat voivat ennakoida ja kehittää käytäntöjään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Tarkoitus ei ole poukkoilla edestakaisin, vaan tarkastaa kurssia säännöllisesti, jotta lopulta päädytään haluttuun satamaan.

Miten työ etenee jatkossa

Seuraava sidosryhmätilaisuus järjestetään 12.1.2016 liikenne- ja viestintäministeriössä teemalla toimivat liikennemarkkinat. Edellisten sidosryhmätilaisuuksien tapaan tilaisuudesta tulee myös suora webcast, josta

tilaisuutta voi seurata, vaikkei paikan päälle ehtisikään. Aiemmissa tilaisuuksissa käytössä ollut kommenttiseinä (screen.io/lvm) on käytössä tälläkin hetkellä ja sinne toivotaan viestejä myös tilaisuuksien välisenä aikana. Tilaisuuksien materiaalit ja pienryhmäkeskusteluiden koonti viedään liikenne- ja viestintäministeriön internet-sivuille mahdollisimman pian tilaisuuksien jälkeen. Seuraavat alatyöryhmien kokoontumiset järjestetään tammi-helmikuun aikana.

Liikennekaari-hankkeen omat sivut löytyvät osoitteesta lvm.fi/liikennekaari. Näille sivuille kootaan kaikki hankkeeseen liittyvä ajankohtainen tieto. Hankkeen työryhmään voi olla yhteydessä myös sähköpostitse. Meidät tavoittaa osoitteesta liikennekaari@lvm.fi.